

**Л. В. Прокопчук**

**УКРАЇНСЬКА ДІАЛЕКТОЛОГІЯ.  
МОДУЛЬНИЙ КУРС**

*Навчальний посібник*

Вінниця 2013

УДК 811.161.2' 28(072)

ББК 81.2 УКР – 9

П 80

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 4 від 28 листопада 2013 року)

### **Л. В. Прокопчук**

Українська діалектологія : навч. посібник для студентів галузі знань 0203 Гуманітарні науки напряму підготовки 6.020303 Філологія. Українська мова і література. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2013. – 190 с.

### **Рецензенти:**

*К. Д. Глуховцева*, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Луганськ);

*К. Я. Климова*, доктор педагогічних наук, професор кафедри філології і лінгводидактики Житомирського державного університету імені Івана Франка (м. Житомир);

*Т. О. Ястремська*, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича (м. Львів).

Навчальний посібник побудовано відповідно до сучасних концепцій викладання дисциплін лінгвістичного циклу. У ньому відповідно до трьох виокремлених змістових модулів подано матеріали лекцій, плани практичних занять, перелік питань і завдань для самостійної роботи, різнорівневі. Посібник містить перелік питань до заліку, список основної й додаткової літератури.

Засвоєнню студентами теоретичного матеріалу, формуванню практичних умінь і навичок сприятимуть запропоновані запитання для самоконтролю, короткий термінологічний словник.

Для студентів вищих навчальних закладів, усіх, хто прагне поглибити знання про рідну мову.

|  |            |
|--|------------|
| <b>Зміст</b>   |            |
| Вступ .....  | 6          |
| <b>Навчальна програма з «Української діалектології» .....</b>  | <b>12</b>  |
| <b>Змістовий модуль 1. Вступ .....</b>   | <b>16</b>  |
| <i>Теоретичний блок .....</i>  | <i>17</i>  |
| <b>Лекція 1. Українська діалектологія як наука і навчальна дисципліна .....</b>  | <b>17</b>  |
| <b>Лекція 2. Діалекти і літературна мова .....</b>   | <b>26</b>  |
| <b>Лекція 3. Становлення української діалектології як науки .....</b>  | <b>33</b>  |
| <i>Практичний блок .....</i>   | <i>42</i>  |
| <b>Практичне заняття 1. Українська діалектологія як галузь мовознавства .....</b>                                      | <b>42</b>  |
| <b>Практичне заняття 2. Історія розвитку вітчизняної діалектології .....</b>   | <b>44</b>  |
| <b>Самостійна робота .....</b>   | <b>46</b>  |
| <b>Тема 1. Сучасні дослідження вітчизняних діалектологів .....</b>   | <b>46</b>  |
| <b>Тема 2. Поняття про ареалогію. Українська лінгвогеографія .....</b>   | <b>48</b>  |
| <i>Контрольний блок .....</i>  | <i>50</i>  |
| <b>Змістовий модуль 2. Фонетика, лексика й граматики української діалектної мови .....</b>                             | <b>56</b>  |
| <i>Теоретичний блок .....</i>  | <i>57</i>  |
| <b>Лекція 1. Фонетика української діалектної мови. Система вокалізму .....</b>   | <b>57</b>  |
| <b>Лекція 2. Фонетика української діалектної мови. Система консонантизму .....</b>                                     | <b>62</b>  |
| <b>Лекція 3. Лексика і фразеологія української діалектної мови .....</b>   | <b>69</b>  |
| <b>Лекції 4. Морфологічні явища в українських говірках. Іменник .....</b>  | <b>80</b>  |
| <b>Лекції 5. Морфологічні явища в українських говірках. Прикметник. Числівник. Займенник .....</b>                     | <b>87</b>  |
| <b>Лекції 6. Морфологічні явища в українських говірках. Дієслово. Дієприкметник. Дієприслівник .....</b>               | <b>90</b>  |
| <b>Лекція 7. Синтаксис простого речення української діалектної мови .....</b>  | <b>97</b>  |
| <b>Лекція 8. Синтаксис складного речення української діалектної мови .....</b>   | <b>103</b> |
| <i>Практичний блок .....</i>   | <i>107</i> |
| <b>Практичне заняття 1. Фонетичні особливості діалектної мови .....</b>  | <b>107</b> |
| <b>Практичне заняття 2. Українська діалектна лексика .....</b>   | <b>110</b> |
| <b>Практичне заняття 3. Морфологічні явища в українських говірках. Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник .....</b> | <b>112</b> |
| <b>Практичне заняття 4. Морфологічні явища в українських говірках. Дієслово. Дієприкметник. Дієприслівник .....</b>    | <b>115</b> |

|   |     |
|---|-----|
| <b>Практичне заняття 5. Синтаксичні особливості діалектної мови</b> .....   | 118 |
| <b>Самостійна робота</b> .....  | 122 |
| <b>Тема 1. Акцентологія</b> .....   | 122 |
| <b>Тема 2. Словотвір</b> .....  | 123 |
| <b>Тема 3. Українська діалектна лексикографія</b> .....   | 126 |
| <b>Тема 4. Українська діалектна фразеологія</b> .....   | 126 |
| <i>Контрольний блок</i> .....   | 128 |
| <b>Змістовий модуль 3. Наріччя й говори української діалектної мови</b><br>.....  | 134 |
| <i>Теоретичний блок</i> .....   | 135 |
| <b>Лекція 1. Групування й членування просторових одиниць української мови: південно-східне і північне наріччя</b> ..... | 135 |
| <b>Лекція 2. Групування й членування просторових одиниць української мови: південно-західне наріччя</b> .....           | 141 |
| <i>Практичний блок</i> .....  | 148 |
| <b>Практичне заняття 1. Південно-східне наріччя</b> .....   | 148 |
| <b>Практичне заняття 2. Північне (поліське) наріччя</b> .....   | 151 |
| <b>Практичне заняття 3. Південно-західне наріччя</b> .....  | 154 |
| <b>Практичне заняття 4. Модульний контроль</b> .....  | 159 |
| <b>Самостійна робота</b> .....  | 161 |
| <i>Контрольний блок</i> .....   | 163 |
| Короткий термінологічний словник .....  | 169 |
| <b>Література</b> .....   | 175 |
| Основна література .....  | 175 |
| Додаткова література .....  | 175 |
| <b>Лінгвістичні атласи</b> .....  | 182 |
| <b>Діалектні словники</b> .....   | 183 |
| <b>Додатки</b> .....  | 185 |
| Блок державного стандарту .....   | 185 |
| Критерії оцінювання знань студентів .....   | 187 |
| Питання до заліку .....   | 189 |